

IDEOLUZIJE

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Ideoluzije

Jasmin B. Frelih

Naslov originala Jasmin B. Frelih

IDEOLUZIJE

Za izdavača Nina Gugleta

Edicija Novi talas Starog kontinenta vol2

Urednik Nina Gugleta

Lektura Irina Vujičić

Korektura Aleksandra Dunderški

Dizajn korica Dragana Nikolić

Štamparija Fuk, Beograd

Tiraž 1200 primeraka

Izdavač Areté, Beograd

© Jasmin B. Frelih, 2015

Copyright za srpsko izdanje © Areté, 2019

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

IDEOLUZIJE

Jasmin B. Frelih

preveo *Ivan Antić*

Svaki umetnik koji danas stvara i koji drži do sebe mora uzeti u obzir dve temeljne činjenice savremenog života:

1. Savremena civilizacija je mreža primljenih značenja, kako fizičkih tako psihičkih. Njen prostor je usitnjen, njeno vreme dugo traje, ali je, ipak, konačno. Materijalnost njenih simbola, kao i njihovo značenje, pojedinačni su, nemaju nužan karakter i dostupni su svima. U civilizaciji nema istina, postoje samo relacije značenja koje se protežu između individualnih agenata. Njena maska nepromenljivosti je garant nasilja, njena maska trajnosti je konsenzus.

2. Osećajna celovitost i egzistencijalno iskustvo pojedinca su jedinstveni, univerzalni i večni. Prisustvo ne pozna je nikakvu istoriju, bivstvo ne sadrži u sebi druga značenja. Trenutak bivstvovanja nije osobina prostora i ne poseduje ni prošlost ni budućnost. Osećanje je jedina istina koja je zajednička svima koji egzistiraju u jednom trenutku.

NOĆNA STRAŽA

Ako krenem sad da vam pričam jednu priču, nema šanse da mi verujete jer ni sam još ne verujem u nju, meni samom se čini neverovatna, međutim, kad mi se već desila, pa nisam valjda lud da ne verujem samom sebi, tako da ću je zato ispričati i vama, a vi sami sa sobom posle većajte šta će biti s vašim poverenjem i hoćete li ga mojoj pripovesti pokloniti ili ne. Ako mi poverujete, priča će vas zabaviti, ako ne, e onda ste najobičnije neverne Tome i treba da čitate isključivo enciklopedije jer ste dosadni i toliki ste smorovi da ne znate da cenite priče i, opšte uzevši, predstavljate rizik po celo društvo, prokleti pričomrsci.

Nego, bilo je otprilike tako da sam se prošlog leta, pre nekih sedam-osam meseci, smucao Amsterdamom. Sam, s malo novca, dovoljno za nedelju dana, i posle sam otišao na voz, pa kući, premda je malo, malo, malo falilo da se nikad ne vratim i vi ovo onda ne biste čitali i od tog trenutka nadalje svet bi bio potpuno drugačiji. Ali svet je upravo ovakav kakav je.

Amsterdam je lep, fiktivan grad. Jeste li bili nekad tamo, moliću lepo? Kulisa do kulise, kao u starim filmovima, ama ništa nije stvarno, možda jedino smrdljiva voda na kojoj sve skupa pluta. Podseća malo na Veneciju, ali manje je golubova i pacova, što mi se baš mnogo sviđa, golubove inače ne mogu da smislim jer golubovi su leteći pacovi; zapravo, prema pacovima ne gajim toliku distancu, mada nije baš da ih obožavam, tačnije bi bilo reći da sam potpuno ravnodušan spram njih sve dok ne jure pod mojim nogama i ne zobaju

mrve koje padaju s mog hotdoga. Da, baš one klaustrofobične, izveštačene kuće, pa koga vi hoćete da prevarite, mislite da ću poverovati da bi neko svojom voljom hteo da živi u nečemu tako uskom? Kao da svaki dan s posla odlaziš na treći sprat anusnog otvora na noćenje. Dobro, dobro, možda malo preterujem, nema tu šta, slatke su, što je logično jer su, po običaju, sve kulise slatke. Kad ne bi hteli da je slatko, onda ih ne bi ni pravili već bi postavili prave drvene barake i baš bi ih bilo briga za izgled. Tako da ja gajim sumnju povodom toga da su te stare barake stvarno iza ovih kulisa i da čaknuti Holandani tamo unutra skidaju svoje maske i postaju trolovi i veštice.

A onda, idemo dalje, dokaz broj dva. Znao ono kad švrljate nekim pravim gradom pa razgledate izloge, pa su onda tamo šeširi na lutkama koje su nekima odvratan, meni baš onako fine, a one na sebi imaju odeću koja se unutra prodaje, pa onda recimo cipele, pa ne znam šta sve ne, puno svakojakih stvari, ali običnih, e sad, u normalnim gradovima nema tog izloga pred kojim se čovek makar na tren zamajava činjenicom da su aranžeri izloga uglavnom debilčine koje pojma nemaju kako jednu vitrinu urediti na zanimljiv način. Nek izvole u fiktivni grad da bace pogled kako se to radi. U svakom trećem izlogu koji sam video stajala je polugola žena i gledala me s požudom. Nekoliko puta sam se zamislio nad tim šta to ona zapravo prodaje, međutim, nisam skupio dovoljno hrabrosti da stvar izbliza ispitam. Ma neke su bile ne daj bože, mada je bilo i takvih od kojih mi se momentalno digo. Nego, da završim priču, mislite li da je stvarno moguće da u izlozima nekog grada stoje gole žene i gledaju te s požudom u očima?

Treće. U prodavnicama se prodaje droga.

Dakle, prošlo leto proveo sam nedelju dana u gradu koji uopšte ne postoji, zato i nije tako čudno što ni moja priča nije sasvim istinita.

Video sam Rembrantovu *Noćnu stražu* u muzeju, mada, po mom mišljenju, ta slika nije ništa posebno pa se nisam mogao načuditi gomili ljudi koja pred njom balavi. Slika je nekako previše tamna za moj ukus, a iako sam uhvatio delić razgovora i doznao da je tek s vremenom potamnela, nema ti njoj spasa, čak i svetla, slika naprosto ne bi valjala. Nisam, inače, likovni kritičar, međutim, mislio sam da je važno da kažem jer sam još tamo hteo s nekim to da podelim, ali sam se plašio da zbog toga ne dobijem batine pošto dobro znam na šta je sve spreman čovek ranjenog ponosa. A jesu ponosni, ti čaknuti Holanđani, na tog svog Rembranta. No, kao što rekoh, slika nije ništa posebno, i sad vi lepo znate kako stoje stvari, i u zabludi su svi oni koji se ne slažu sa mnom, a ostalima sam dao dopuštenje da naglas kažu da slika nije ni za šta. I ko je sad na mojoj strani?

Muzeji. Gde god da odem, idem u muzeje budući da osećam gotovo prisilu da to činim. Kultura i sve to, radoznao nije da nisam, a umetnost volim, međutim, uvek kad izađem iz muzeja osećam se kao da sam nekako prevaren jer nisam doživeo ono što sam ulazeći u muzej mislio da ću doživeti. Nije da očekujem katarzu od baš svake trunke umetnosti u vitrini pred kojom se zaustavim, pa ipak, očekujem makar malo prosvetljenja. A to ne biva, tupav uđeš, tupav izađeš, doduše, s nešto proširenijim kulturnim CV-em, ali koga uopšte briga za to?

S kartom u ruci švrljao sam ja tako strogim centrom pokušavajući da se očešem pogledom o nešto zanimljivo, ali toga baš i nije bilo na pretek. Mislim, tamo su ionako svi zbog droge i kurvi pa im se ne isplati da ulažu pare u *zanimljivosti*. Kao da bi mogao da se uradiš od palata i katedrala? A kad si urađen, možeš ti da zuriš i u uličnu rasvetu, i zna biti zanimljivo.

Vodio sam razgovor sa živom ogradom. Sretoh je u kampu pa joj se predstavih. Pitao sam je šta ima i rekla je da

je sve baš kako treba, a onda sam pohvalio njenu frizuru, pa je pocrvenela. Idućeg dana sam se osećao kao debil i samo sam se nadao da me niko nije video. Ali ionako je svejedno, koga uopšte briga za mene?

Ove poslednje reči morao sam, o da, pošteno da povučem pre no što ću idući put otići na počinak.

Jeste, u grad sam prispeo rano ujutru. Najpre sam hteo da se uverim da li uopšte postoji i došao sam do zaključka da ne postoji. Potom sam otišao pravo u muzej ne bih li se otresao osećaja da sam za nešto, tobože, uskraćen jer je ispalo da sam za raspust otišao u neku izmišljotinu, a već sam vam rekao da mi posle nije bilo nimalo bolje, možda mi je čak bilo gore jer sam previše očekivao od *Noćne straže*. Na putu natrag zaustavio sam se u smart šopu, pametnoj prodavnici, i uzevši sve u obzir, mogu čak reći da im danas dajem za pravo, ljudi su glupi, pametni smo samo kad smo urađeni, mada nam je onda ionako baš svejedno. Kupio sam pečurkice i zgutao ih na putu do kampa. Nisam uspeo da se čekinujem jer sam se zapričao, pa sam morao da prenoćim napolju, kraj ograde, a imao sam tu sreću da me niko nije video jer u velegradovima lopova kolko hoćeš i garant bi me odneli da se nisam brižljivo zakamuflirao. Probudio sam se prazne glave i otišao u centar na trajekt pa u kofišop na džoint. O tome neću više ni reći jer je ionako dosadno.

Centraal station. Niste pravilno pročitali jer nije na engleskom. Pravilno se kaže Central štačjon, bar sam tako čuo. Velika zgrada u kojoj su vozovi, tramvaji, autobusi i dva trajekta da vozikaju narod naokolo. A naroda kolko hoćeš jer narod ionako uvek negde ide. Moraš da se čuvaš džeparoša jer su, nema šta, majstori svog zanata, i ako im se samo ushte, ma ima i tetovažu da ti skinu. Puno je, takođe, prosjaka koji prose za siću. O njima nemam neko određeno mišljenje, samo nikad ne bih bio u njihovoj koži, ali to je valjda svima jasno, e pa dobro, onda smo postigli kosenzus, super.

Holandžani su, inače, prijatni ljudi, mada, u realnosti, oni su trolovi i veštice, i to se lepo vidi kad popiju jer postanu neprijatni i teški pa mršte one svoje obrve na preteći način i stalno misliš da ćeš dobiti batine. Uspeo sam da se izvučem bez batina, premda sam batinama bio svedok. Ne znam baš tačno šta ja to osećam dok gledam dva čoveka kako se malkljaju, ali nije da mi baš prija, pa zato onda radije zbrišem. Sva je prilika da je to bilo i najracionalnije što se moglo učiniti, pa sam zato ponosan na sebe, mada biće i onih koji će misliti da sam kukavica.

Ceo dan sam ti ja proveo po kofišopovima pušeći skank i hašiš. Nakon deset džointa sve je još zanimljivije ili pak još dosadnije, kako se uzme.

Hteo sam da naručim i pivo, ali znao sam da posle neću biti ni za šta, pa nisam. Privlačio me je, takođe, kolač. Ne znam zašto ga nisam pojeo, možda bi posle sve bilo drugačije.

A da, u muzeju sam video toliko nezanimljivih stvari da sam se morao konsultovati s brošuroum da bih uopšte mogao da prizovem u sećanje šta sam video.

U nekom kofišopu zapričam se s jednom Engleskinjom, debeljuškastom malom crvenokosom koja mi je bila, mogu čak reći, simpatična. I ona je putovala sama i sasvim opušteno smo pričali o prednostima i manama solo putovanja. Došli smo do zaključka da je dobro što odgovaraš samo za samog sebe, a da nije dobro što ti je ponekad dosadno. Ispričao sam joj da sam prethodnog dana zgutao pečurke pa je sumnjičavo pogledala da proveriti da li je sa mnom sve u redu. Inače, i ja sam bio mišljenja da sa mnom i nije baš sve na svom mestu, ali sam joj rekao da jeste da ne bi brinula. Ali logika na lakim drogama teško da je uopšte logika, tako da ne znam tačno zašto sam je slagao. Hteo sam da se osećam dobro, a u stvari nisam bio dobro jer mi je mozak radio ona-

ko malo na svoju ruku, to sam osećao, moj uticaj na moj mozak bio je umanjen. Znao sam da će proći i stvarno je prošlo ili sam se, možda, samo privikao. Kad sam joj rekao da se osećam dobro, istog trena sam se osetio bolje. Otišla je u ve-ce i ja sam kidnuo, a zašto, pojma nemam.

Zastao sam pred radnjom sa suvenirima i postavio sebi pitanje ima li neko ko bi se obradovao ako bih mu doneo suvenir. Magnet za frižider, pepeljara – list marihuane, značke, šalovi, kape, čarape. Sve sami bakračti, više ili manje, pa ipak, kupio sam privezak za ključeve u obliku pečurkice koji i dan-danas koristim. U redu, privezak jedino što visi o privesku, o tome da je stvarno koristan ne bi se moglo govoriti. Ni za koga drugog nisam kupio ništa jer niko nije ništa zaslužio.

Zaglavio sam, bolnih nogu, usred kvarta crvenih fenjera. Začorio sam se u jednu prostitutku koja mi se mnogo svidela, a ona je tužnjikavo gledala, malo u mene, malo u svog svodnika. Svodnik je neprijatno piljio u mene kao da mu pravim bulu kad tako za dž gledam u njegovu robu. Alo bre, nisam ja tu robu stavio u izlog, tako da molim lepo, gledaj tako besno nekog drugog. Uskoro je počeo da mi ide na živce, pa sam otišao dalje, doduše nerado.

Mislio sam da opet zgutam pečurke, međutim, ne tako jake kao prethodnog dana.

Nijedan Pica hat nisam našao, samo gomilu italijanskih picerija koje su držali razni Albanci, Mađari i Srbi, a nijedan Italijan, tako da sam sumnjao u njihovu autentičnost, pa zato nisam ni svrnuo. Pica hat mi se dopada već neko vreme, a video sam samo jedan na Central štacjonu, pa sam protegao noge do onde. Sunce je već zalazilo (ni traga od brda tamo, što ima smisla, brdo bi zaista bilo teško izmisliti) i na sve ljude se rasula crvenkasta svetlost tako da su i normalne žene izgledale kao kurve, a tipovi kao zadovoljne mušterije.

Na sve strane masa urađenih Engleza, Italijana i Nema-ca. Niko nije pijan jer mogu da loču i kod kuće, ali zato su

svi na skanku i hašišu, a ima ih poprilično i na pečurkama, te si hteo-ne hteo bio primoran da se smeješ jer su ubi bože smešni. Na Central štacjonu dva lika su se zagledala u mene, pa sam se osetio nelagodno jer sam se odjednom setio da u Amsterdamu ima takođe puno gejeva, a s tim nisam hteo da imam posla. Ali kada sam prošao, video sam da im pogledi i dalje stoje nepomično, a da sam se ja samo slučajno našao pred njima. Tako da nisam pridao previše značaja ni sledećem tipu koji je zurio u mene. Jedan vremešni klošar, crnac, gledao me je u oči dok sam išao ka Pica hatu, i sa svakim mojim korakom njegove ionako krupne oči širile bi se još više, tako da sam uskoro gledao u dve bele kugle čiju su uniformnost narušavale tek crne tačke posred. Sledio sam se od toga.

Nije bilo sumnje da ovaj gleda pravo u mene i, kad sam bio na dva koraka od njega, morao sam da stanem jer me je njegov pogled prikovao u mestu. Onda je on prišao dva koraka i stao na pedalj od mog lica pa sam jasno mogao videti svaku poru na njegovom ostarelom licu i onjušiti mu ustajao dah koji je pirio u mene, a nisam mogao da učinim ama baš ništa, stajao sam kao ukopan i čekao da me pita za siću, pa da mu dam i da mogu otići. Samo, nikako da me pita.

Pomislio sam na crvenokosu iz Engleske i malo me je zabrinulo što sam joj tako pobegao, a bila je onako fina, i bog zna šta bi sve moglo da nastane iz toga, samo da nisam pobegao. U svakom slučaju, ne bi se desilo ono što će se desiti već sledećeg trenutka.

Ni pet ni šest nego crnac pada na kolena i, pre no što sam uopšte stigao da navučem na lice izraz začuđenosti, on poče da urla na sav glas.

Okretao sam se naokolo, pomalo uplašeno, nameštenog smeška, pomalo začuđeno, prolaznici su me gledali, mene i starca, ali niko se nije zaustavljao.

Zaurloao je još jednom i tada sam jasno čuo šta je rekao.

Još uvek niko nije obraćao pažnju na nas, ali ipak sam se udobno osećao u tolikoj gužvi, ne može baš da me kolje naočigled svih.

Zaurloao je treći put i ustao.

Mesija!

Šta?

Mesija!!

Razumem.

Mesija!!!

Ko, ja?

Uhvatio me je za ruku, s gađenjem sam hteo da se izmaknem, međutim, njegov stisak bio je čeličan, pa nisam mogao. Suza mu kliznu niz lice, zagledao se u mene, sa osmehom, tako da je otkrio natrule, žute, škrbave zube. Nisam mogao da odvratim pogled. Znam engleski, zato sam ga razumeo.

Volim te.

Peder, znao sam, e sad sam ga najebao, hteo sam da viknem, ali on je s mog lica pročitao šta sam pomislio i smesta grčevito odmahnuo glavom.

Ne, ne, ne!

Nasmejao se naglas.

Gospodine, ja sam najsrećniji čovek na svetu!

Blago tebi, pomislio sam, ali mu ni reč još nisam rekao.

Čekao sam vas, o kako dugo sam vas čekao, svaki dan, svaki bogovetni dan provodim ovde, na ovom mestu, i čekam vas.

To mora da je greška, rekao sam sam sebi, mora da me je s nekim gadno pomešao, pa sam odahnuo.

To mora da je greška, rekao sam mu.

Ne, ne, ne! Nije greška, nema tu greške, upravo vas sam čekao i čekao, i sad sam vas dočekao, vi ne možete znati koliko sam srećan!

Hteo sam da mu se suprotstavim, ali crnac je već počeo da pleše oko mene, smejaio se grohotom i suze su mu lile niz obraze. Slika neopisive sreće oduzela mi je sposobnost reakcije, otvorenih usta pratio sam zbivanje oko sebe. Sve više i više ljudi interesovalo se za nas.

Pođi sa mnom.

Aha, i to je to. Sad će pokušati da me odvuče negde nasamo i tamo će me zaklati, ili nešto još gore. Iako se tačno sećam da sam to rekao sebi, znam takođe da istovremeno nisam poverovao u to. Nije mi se činilo verovatnim da bi najpre pred celom stanicom pokazivo ljubav prema meni, a onda mi naudio kad ostanemo sami. Zato nisam klimnuo glavom ni u znak odobravanja ni neodobravanja.

Opet sam pomislio na *Noćnu stražu* i crvenokosu, zatim na onu kurvu koju sam gledao i njenog svodnika. Pa onda na Vondelpark, ogromani zeleni park pored muzeja, gde sam išao na džoint. Lep park, zelen, puno vode, prijatan. Prijatan. Iako je crnac očajno izgledao, odvratno, kad bi me neko pitao kakav mi se čini, rekao bih nedvosmisleno – prijatan. Nije bio simpatičan, užasno je izgledao, ali ne znam zašto, nedvosmisleno, bio je prijatan.

Pođi sa mnom, zgrabio me je za rukav. Nisam se opirao i nije mu to bilo čudno, kao da je znao da ću poći s njim. I stvarno sam pošao. Gotovo da je trčao i ja sam isto trčao za njim, kroz stanicu, preko mosta, na glavnu ulicu, glavnom ulicom, na Dam gde je bilo (Venecija!) mnogo golubova, nijednog pacova, pa pored Madam Tiso u ulicu punu prodavnica i ljudi, i uopšte, na sve strane bila je masa ljudi iako je već bilo kasno i prodavnice su se zatvarale, glasovi svih jezika, ljudi svih nacionalnosti, jedno veliko, prostrano more naroda koji se jedinstveno kreće po ovoj zemlji Nigdini i radi ko zna šta, i usred svega toga, ja i crnac koji se razdragano smeje i trči i vuče me za sobom tako da i ja sam za njim